

Esimene ilmajaam oli tuletornis

Sel esmaspäeval täitus 90 aastat Eesti oma, suveräänsele riigile kohase hüdro meteoroloogilise teenistuse rajamisest.

Ain Kallis

Mere Observatoorium asus 1919–1920 Tallinnas Valgel tänaval Alumise ehk Põhja ehk Valge tuletorni (mis tegelikult üldse valge ei ole, poolest saadik valge on hoopis Ülemine ehk Lõuna tuletorn!) teise korruse ühes toas.

1919. a oli riik mitte ainult majanduslikus, vaid ka sõjalises kriisis.

Paljudele tundub uskumatu, et Eestile niigi üliraskel ajal mõeldi veel ilmaennustamisele. Sõjavägede ülemjuhataja käsul loodi aga mais Mere Observatoorium, mille ülesandeks oli "meteoroloogilisi ja aeroloogilisi vaatlusi korraldada ja ilmasid ette kuulutada. Peale selle on observatooriumi ülesandeks meile õiget kella-aega välja arvata".

Aasta otsa oli värskelt loodud ilmasteenistuse asukohaks Tallinna Valge ehk Põhja majaka üks tuba. Tuletorni juures asus ka väike meteoväljak. Esialgu töötasid Eestis vaid kaks jaama - Tallinn ja Tartu.

Muidugi huvitab ajaloolasi ilmaolukord tähtsate lahingute aegu. Paraku ei tea me, milline oli ilm näiteks Utria dessandi ajal, Paju lahingu päeval oli aga Tartus kümmekond külmakraadi. Võnnu lahingu paiku püsisid ilmad Lõuna-Eestis soojad. Üldiselt oli too sõja-aasta aga jahe, soojemad olid vaid juuli ja september. Eesti prognoose kasutas Soome lahel ka Briti laevastik.

Praegu tundub uskumatu, et Vabadussõja ajal levitati ilmasteateid ning prognoose vabalt nii raadios kui ajalehtedes - Teises maailmasõjas olid taolised andmed ju rangelt salastatud!

Ellu jäädi!

Maist 1920 läks ilmasteenistus jälle Tartusse, ülikooli alla - kuni saatuslike neljakümne date aastateni. Kõige pikem nimi oli asutusel 1980. a paiku - Eesti NSV Vabariiklik Hüdro meteoroloogia ja Looduskeskkonna Kontrolli Valitsus.

Praegu tegutsev EMHI loodi 1991. a lõpul. EMHI on maailma meteoroloogiaorganisatsiooni WMO liige, samuti mitme pika nimega ilmaennustuskeskuse või süsteemi (lühidalt ECMWF, EUMETSAT, HIRLAM, EUMETNET) liige. See kõik on aidanud - ennustused on enam täkkesse hakanud minema. Kõik ilmajaamad ja vaatluspunktid (kokku 99) on kaasaegselt automatiseeritud, hiljuti avati Sürgaveres teine ilmaradar jne.

Esmaspäevane pidupäev möödus traditsiooniliselt: minister õnnitles ("Midagi tähtsamat ilmast on raske välja mõelda!"), jagati teenete- ja aumärke ning -kirju, kuulati eakamate ning staažikamate kolleegide mälestusi. Ivo Saaremäe näiteks meenutas aegu, kui merevaatlusi tuli teha kalapaatidest ümber ehitatud alustel. Õrnad naisterahvad pidid tunde loksuma tuulisel merel. Korra sõitis ilmalaevukese Tallinna lahel pooleks Majaka-nimelise kolhoosi traaler.

Tiit Sinimäe mälestused viisid nabapiirkondadesse. Põhja-Jäämere ääres tuli automaatjaamu rajada polaaröös, sageli lumetormis. Elevust tekitasid tema kohtumised jääkarudega.

Esimesel korral arvas mees, et kaaslane koputab õlale, aga kui ümber keeras, selgus, et on uudishimulik karu. Pärast paariminutilist jõllamist lahkuti siiski sõpradena. Teisel korral ründas karu lasteaeda, aga jäi ukseavasse kinni nagu karupoeg Puhh. Kolmas valge külaline soovis vaid kondenspiima purke saada (mida avas hiljem küünega).

Kui Sinimäe aastaid hiljem Antarktikas töötas, suhtusid sealsed põlisasukad pingviinid temasse märksa sõbralikumalt.

Pilvi Kirsi legend

Lehelugejaile peaks huvi pakkuma ka sünoptik Pilvi Kirsi-Tombergi meenutus. Nimelt kordas ta, et pole toda legendaarset lauset "Idast pole meile kunagi midagi head oodata!" iialgi öelnud. Pilvi: "Ma ei ole kunagi poliitikat tahtnud teha. Pealegi pole see avaldus meteoroloogiliselt põhjendatud, sest suvel tulevad Venemaalt soojad antitsüklonid. Ning samuti ei ole ma saanud mingit eetrikeeldu."